

Spis treści

Wykaz skrótów	XIII
Przedmowa	XV
Wprowadzenie	1

Część I. Wprowadzenie do kryminologii

Rozdział I. Kryminologia jej źródła i metody poznania	9
§ 1. Źródła wiedzy kryminologicznej	9
§ 2. Wykorzystanie wiedzy zawodowej i potocznej oraz literackiej w nauce kryminologii	14
§ 3. Metody badań kryminologii	15

Część II. Opis i próba pomiaru przestępczości (kryminografia i kryminometria)

Rozdział II. Przestępczość rzeczywista, ujawniona i nieujawniona	19
Rozdział III. Opis i badanie zbioru przestępstw ujawnionych oraz ich sprawców	25
§ 1. Wprowadzenie	25
§ 2. Podstawowe pojęcia statystyki	26
I. Początki statystyki kryminalnej	26
II. Zbiorowość statystyczna i jednostka statystyczna	35
III. Rodzaje statystyk kryminalnych w Polsce	46
1. Statystyka policyjna	47
2. Kryminalna część statystyki sądowej	54
3. Statystyka penitencjarna	56
4. Łączne wykorzystanie wszystkich statystyk kryminalnych	58
§ 3. Wady urzędowych statystyk kryminalnych	58
I. „Organiczne” wady statystyk kryminalnych	58
II. Manipulowanie statystykami	60
III. Wpływ zmian regulacji prawnej i polityki kryminalnej na obraz przestępczości ujawnionej	62
§ 4. Porównywalność międzynarodowych statystyk kryminalnych	65

Rozdział IV. Przestępczość nieujawniona. „Ciemna liczba przestępstw”	74
§ 1. Wprowadzenie	74
§ 2. Skąd się bierze „ciemna liczba przestępstw”?	75
I. Źródła pierwszej informacji o przestępstwie	75
II. Dlaczego ludzie zgłaszają lub nie zgłaszają przestępstw?	77
III. Zawiadomienia organów państwowych	78
IV. Informacje o przestępstwach ze źródeł własnych organów ścigania	79
V. Informacje o przestępstwach pochodzące z mediów	80
§ 3. Próby oszacowania wielkości „ciemnej liczby”	80
§ 4. Metody badania „ciemnej liczby” przestępstw	82
§ 5. Badania ciemnej liczby a ocena rozmiarów przestępczości rzeczywistej	84
 Część III. Próby wyjaśnienia fenomenu przestępstwa i przestępczości. Kryminologia	
Rozdział V. Pierwsze teologiczne i filozoficzne próby wyjaśnienia fenomenu przestępstwa, przestępcy i przestępczości. Od średniowiecza do oświecenia	87
§ 1. Od Biblii do odrodzenia	88
§ 2. Rozważania pisarzy staropolskich o przyczynach przestępstw	90
§ 3. Przełom w dobie oświecenia	95
§ 4. Recepcja oświeceniowej myśli Beccarii w Polsce	99
Rozdział VI. Podstawy kryminologii w okresie prepozytywistycznym	101
§ 1. Wprowadzenie	101
§ 2. Fizjonomika	102
§ 3. Frenologia	103
§ 4. Oblęd moralny (<i>moral insanity</i>)	105
§ 5. Przestępczość postrzegana jako zjawisko społeczne	108
§ 6. Próba podsumowania	108
Rozdział VII. Pozytywizm i początki współczesnej kryminologii	110
§ 1. Pozytywizm	111
§ 2. Włoska szkoła antropologiczna. Początek kryminologii współczesnej	113
I. Wprowadzenie	113
II. Założenia teoretyczne teorii <i>Lombrosa</i> . Początek kierunku indywidualnego w kryminologii pozytywistycznej	115
III. Opozycja przeciw <i>Lombrosie</i>	120
IV. Znaczenie <i>Lombrosa</i> i jego teorii	122

§ 3. Pokrewne pozytywistyczne teorie psychiatryczne. Teoria degeneracji i <i>psychopathia sexualis</i>	124
Rozdział VIII. Nurt socjologiczny w kryminologii pozytywistycznej	126
§ 1. Wprowadzenie	126
§ 2. <i>Adolf Quetelet</i>	127
§ 3. <i>Emil Durkheim</i> , <i>Gabriel Tarde</i> i <i>Alexander Lacassange</i> – nieformalna szkoła francuska	127
I. Wprowadzenie	127
II. <i>Alexandre Lacassange</i>	128
III. <i>Gabriel Tarde</i> i jego teoria „naśladownictwa”	129
IV. <i>Emil Durkheim</i> i teoria anomii	132
V. Socjologiczna orientacja w filozofii prawa karnego	135
Rozdział IX. Próby rozstrzygnięcia sporu między nurtem indywidualnym i socjologicznym w kryminologii pozytywistycznej	139
§ 1. Wprowadzenie	140
§ 2. Próby empirycznego rozstrzygnięcia problemu	141
§ 3. Badania metodą genealogiczną	141
§ 4. Badania bliźniąt	144
§ 5. Badania adopcyjne	147
§ 6. Krytyka ustaleń dokonanych metodami badania bliźniąt i metodą badań adopcyjnych	149
§ 7. Galtonowskie <i>nature or nurture</i> z perspektywy nauki XXI w.	150
Rozdział X. Marksistowska koncepcja kryminologii	152
§ 1. Prekursorzy	153
§ 2. Marksowska interpretacja przyczyn przestępczości	154
I. Wprowadzenie	154
II. Podstawy filozoficzne kryminologii marksistowskiej. Kapitalizm, klasy społeczne	156
§ 3. Kryminologia marksistowska początku XX w.	157
I. <i>Willem A. Bongers</i> i jego teoria ekonomicznych warunków przestępstwa	157
II. Początki kryminologii marksistowskiej w Polsce	159
§ 4. Kryminologia marksistowska w ZSRR i krajach satelickich	160
Rozdział XI. Pozytywistyczny multikauzalizm <i>Enrico Ferriego</i>	163
§ 1. Wprowadzenie	163
§ 2. Multikauzalna teoria <i>Ferriego</i>	165
§ 3. Wpływ kryminologii <i>Ferriego</i> na prawo karne	167
§ 4. Pozytywistyczny multikauzalizm <i>Leona Wachholza</i>	168
§ 5. Podsumowanie. Podstawowe założenia kryminologii pozytywistycznej .	170

Rozdział XII. Socjologiczny pozytywizm amerykański. Szkoła chicagowska	171
§ 1. Wprowadzenie	171
§ 2. Fenomen szkoły chicagowskiej	172
§ 3. Poglądy szkoły chicagowskiej na przestępczość	174
§ 4. Wpływ szkoły chicagowskiej na kryminologię	178
Rozdział XIII. Kryminologia amerykańska w paradygmacie „szkoły chicagowskiej”	180
§ 1. Wprowadzenie	181
§ 2. Teoria zróżnicowanych powiązań i koncepcja <i>white collar crime</i>	181
§ 3. Teoria dezorganizacji społecznej	183
§ 4. Teoria anomii <i>Roberta Mertona</i>	185
§ 5. Teoria podkultury przestępczej	187
§ 6. Teoria neutralizacji i teoria dryfu	191
§ 7. Teorie kontroli społecznej	194
I. Kilka słów wprowadzenia	194
II. Teorie oddziaływań powstrzymujących <i>Waltera Recklessa</i> i <i>Francisa Ivana Nye</i>	196
III. Teoria kontroli społecznej <i>Travisa Hirschiego</i>	198
IV. Próba podsumowania	200
Rozdział XIV. Kryminologia europejska do połowy XX w. Przestępca, a nie przestępczość na pierwszym planie	201
§ 1. Wprowadzenie	202
§ 2. Psychoanalityczne podejście do przyczyn zachowania przestępczego ...	202
I. Psychoanaliza <i>Zygmunta Freuda</i>	202
II. Kryminologia oparta na psychoanalizie	206
III. Próba podsumowania	207
IV. Teoria typów konstytucjonalnych <i>Kretschmera</i>	208
§ 4. Teoria typów konstytucjonalnych <i>Williama H. Sheldona</i>	211
§ 5. Poszukiwanie przyczyn przestępstwa w właściwościach psychicznych jednostki	215
I. Poziom rozwoju umysłowego a przestępczość	215
II. Psychopatia a przestępczość	217
§ 6. Zdeterminowana biologicznie psychologiczna teoria <i>Hansa Eysencka</i> ...	218
§ 7. Anomalie chromosomalne a przestępczość	220
Rozdział XV. Teorie naznaczania („stygmatyzacji”). Zakwestionowanie podstaw kryminologii pozytywistycznej	223
§ 1. Podsumowanie ustaleń kryminologii pozytywistycznej	223
§ 2. Teoria naznaczania (stygmatyzacji, etykietowania, <i>labeling theory</i>)	224

<i>Spis treści</i>	IX
§ 3. Teoria stygmatyzacji <i>Edwina Lemerta</i>	224
§ 4. Znaczenie teorii naznaczania	227
Rozdział XVI. Nurty krytyczne w kryminologii	229
§ 1. Wprowadzenie	229
§ 2. Kryminologia krytyczna, radykalna czy konfliktowa – spór o nazwę nurtu	231
§ 3. Teorie konfliktowe	232
I. Problematyka konfliktu społecznego	232
II. Prekursorzy teorii konfliktowych w kryminologii	233
III. Teoria kryminalizacji <i>Austina T. Turka</i>	235
IV. Teoria społecznej rzeczywistości przestępstwa <i>Richarda Quinneya</i>	237
V. <i>William Chambliss</i>	239
§ 4. Radykalna „nowa kryminologia”	240
§ 5. Późniejszy rozwój nurtów krytycznych	242
I. Wprowadzenie	242
II. Nurty abolicjonistyczne	242
III. Lewicowy realizm	244
IV. Kryminologia feministyczna	245
V. Kultura kontroli i funkcje kary w neoliberalnym ładzie	246
§ 6. Podsumowanie – wpływ kryminologii krytycznej	249
Rozdział XVII. Teorie neoklasyczne	250
§ 1. Reakcja na nowe kierunki w kryminologii	250
§ 2. Neoklasycyzm w wydaniu skrajnym. Retributywizm <i>von Hirscha</i> i <i>van den Haaga</i>	251
§ 3. Pragmatyczny konserwatyzm <i>Jamesa Q. Wilsona</i>	252
§ 4. Próba podsumowania koncepcji neoklasycznych	254
Część IV. Wybrane zagadnienia szczegółowe	
Rozdział XVIII. Przestępczość nieletnich	255
§ 1. Kwestie terminologiczne	256
§ 2. Czyny karalne nieletnich w świetle statystyk kryminalnych	259
§ 3. Specyfika przestępczości nieletnich	262
Rozdział XIX. Wiktymologia	266
§ 1. Wprowadzenie	266
§ 2. Ofiara a nurty w kryminologii	268
§ 3. Definicja ofiary	269
§ 4. Ofiara a pokrzywdzony	270
§ 5. Typologie ofiar	271

§ 6. Ofiara a proces wiktylizacji	274
§ 7. Przepęstwa bez ofiar (<i>victimless crimes</i>)	275
§ 8. Wiktylizacja	278
Rozdział XX. Lęk przed przępstwem i jego konsekwencje	281
§ 1. Wprowadzenie	281
§ 2. Istota fenomenu „lęku przed przępstwem” i czynniki, które go potęgują	282
§ 3. Konsekwencje lęku przed przępstwem	284
§ 4. Panika moralna i populizm penalny	284
Rozdział XXI. Pleć a przępczość	288
§ 1. Wprowadzenie	289
§ 2. Psychologiczne uwarunkowania różnic płci w agresji	289
§ 3. Teorie ogólne	290
§ 4. Pierwsze teorie przępczości kobiet	291
§ 5. Teorie kontroli	292
§ 6. Ogólna teoria napięcia <i>Roberta Agnew</i>	293
§ 7. Teorie emancypacji	294
§ 8. Teorie zróżnicowanych ról płciowych	296
I. Teoria przępczości kobiet uwarunkowaną płcią społeczno-kulturową	296
II. Teoria „odgrywania płci”	299
§ 9. Podsumowanie	300
Rozdział XXII. Prostyucja	301
§ 1. Wprowadzenie	302
§ 2. Teoretyczne ujęcia prostytucji	303
I. Prostyucja jako dewiacja	303
II. Prostyucja jako praca	305
III. Prostyucja jako eksploatacja	307
IV. Prostyucja w polskiej kryminologii	308
§ 3. Prostyucja a prawo karne. Modele regulacji	309
I. Prohibicjonizm	310
II. Reglamentaryzm	310
III. Legalizacja	311
IV. Abolicjonizm	312
V. Regulacja prostytucji w Polsce	313
§ 4. Prostyucja w XXI w. – kwestie krytyczne	315
§ 5. Wiktylizacja kobiet w prostytucji	315
§ 6. Kobiety, które sprzedają seks	317
§ 7. Mężczyźni, którzy płacą za seks	319

§ 8. Prostyucja a równość płci	320
§ 9. Podsumowanie	321
Rozdział XXIII. Przestępczość seksualna	322
§ 1. Wprowadzenie	322
§ 2. Przestępstwa seksualne	323
§ 3. Zgwałcenie	325
§ 4. Sprawcy przestępstw seksualnych	327
§ 5. Przemoc seksualna	332
§ 6. Pornografia a zachowania kryminalne	334
Rozdział XXIV. Zabójstwa i ich sprawcy	336
§ 1. Wprowadzenie	337
§ 2. Podział zabójstw z punktu widzenia liczby ofiar	338
§ 3. Podział zabójstw i zabójców ze względu na motyw	339
I. Podstawowe typy motywów zabójstw	339
II. Zabójstwa z motywów ekonomicznych	340
III. Zabójstwa z motywów emocjonalnych	341
IV. Zabójstwa z motywów seksualnych	342
1. Wprowadzenie	342
2. Klasyfikacje zabójstw z motywów seksualnych	343
V. Zabójstwa z motywów psychotycznych	346
VI. Zabójstwa z motywów politycznych	348
Rozdział XXV. Przestępczość gospodarcza	350
§ 1. Wprowadzenie	351
§ 2. Płaszczyzny analizy przestępczości gospodarczej	352
§ 3. <i>White-collar crimes</i> jako przestępczość gospodarcza	353
§ 4. Sposoby definiowania przestępstw gospodarczych	356
§ 5. Przestępstwa personelu (<i>occupational crimes</i>)	357
§ 6. Typologie przestępstw gospodarczych	358
§ 7. Czynniki wpływające na obraz przestępczości gospodarczej	360
§ 8. Wiktyimizacja przestępstwami gospodarczymi	363
§ 9. Przestępstwa gospodarcze a przestępstwa przeciwko mieniu – ujęcie procesowe	366
Rozdział XXVI. Przestępczość drogowa	369
§ 1. Wstępne uzgodnienia terminologiczne	369
§ 2. Przestępstwa drogowe w świetle policyjnych statystyk	371
I. Informacje ogólne	371
II. Skutki wypadków drogowych	372
III. Alkohol i środki odurzające a przestępczość drogowa	373

IV. Najczęstsze przyczyny wypadków drogowych kwalifikowanych jako przestępstwa	374
§ 3. Sprawcy przestępstw drogowych	374
Rozdział XXVII. Przestępczość w cyberprzestrzeni	376
§ 1. Charakterystyka środowiska cyberprzestrzeni	376
§ 2. Cyberprzestępczość a przestępczość popełniana za pomocą komputera	377
§ 3. Główne zagrożenia w cyberprzestrzeni	378
I. <i>Phishing</i>	378
II. Złośliwe oprogramowanie	379
III. Cyberprzemoc	380
IV. Cyberterroryzm	381
§ 4. Charakterystyka sprawców	381
§ 5. Zapobieganie cyberprzestępczości	383
Rozdział XXVIII. Terroryzm	386
§ 1. Wprowadzenie	386
§ 2. Rozmiary terroryzmu	389
§ 3. Terror	391
§ 4. Definiowanie terroryzmu	392
§ 5. Akt o charakterze terrorystycznym	394
§ 6. Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w ujęciu uniwersalnym	396
§ 7. Terroryzm jako zorganizowana działalność przestępcza	397
Rozdział XXIX. Kryminogenność wojny	399
§ 1. Wojna jako czynnik kryminogeny	400
§ 2. Wpływ wojny na społeczeństwo (czynniki społeczne w genezie przestępstwa)	402
§ 3. Wpływ wojny na jednostki (czynniki indywidualne w genezie przestępstwa)	404
§ 4. Próby wyjaśnienia wpływu PTSD na zachowania przestępcze	405
§ 5. Wojna a demoralizacja dzieci	408
Rozdział XXX. Historia kryminologii w Polsce	411
§ 1. Od końca XIX w. do 1939 r.	412
§ 2. Kryminologia w latach 1945–1956	417
§ 3. Kryminologia w Polsce w latach 1956–1989	419
§ 4. Kryminologia w Polsce po 1989 r.	420
Indeks rzeczowy	423
Indeks osobowy	429